

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mutluluk Algısı (Türkiye ve Afganistan Örneği)

Preschool Children's Perception Of Happiness (Turkey and Afghanistan Sample)

Perihan ÜNÜVAR¹

Fatma ÇALIŞANDEMİR²

Özlem TAGAY³

Faride AMİNİ⁴

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de ve Afganistan’da yaşayan çocukların mutluluk algılarını ve nelerden mutlu olduklarını belirlemek için yapılmış nitel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve görüşme formu kullanılmıştır. Çocuklara;“sence mutluluk nedir?”, “ seni en çok ne mutlu eder?” soruları yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar görüşme formuna kaydedilmiştir. Görüşmeler her çocuk ile bire bir gerçekleştirilmiştir. Çocukların verdikleri cevaplar analiz edilerek kodlar ve temalar belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 87 si Türkiye’de, 50 si Afganistan’da yaşayan çocuk olmak üzere toplam 137 okulöncesi dönem çocuğu oluşturmaktadır. Türkiye’de yaşayan çocuklardan 38 i kız, 49’u erkektir. Afganistan’da yaşayan çocukların ise 23’ü kız, 27’si erkektir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; “sence mutluluk nedir?” sorusuna Türkiye’deki çocuklar çoğunlukla “oyun ve eğlence” ile ilgili cevaplar verirken ; Afganistan’daki çocuklar güvenlik-korunma ile ilgili cevaplar vermişlerdir

Anahtar sözcükler: Mutluluk, Okulöncesi, Afganistan, Çocuklar

Abstract

In This study determine the perceptions of preschool children in Turkey and Afghanistan about happiness and what makes them happy. As a tool of data collection, a question sheet that included demographical information about children was used. The children were asked the questions “what do you think is happiness?” and “what makes you happiest?” Each child was interviewed separately and their responds were written on these sheets. The children’s responds were analysed by the researchers and put into suitable codes and presented under specific themes. The study group consisted of 137 children, 87 of whom were Turkish and 50 of whom were Afghan. As to the gender differences, 35 of the Turkish children were female and 45 were male while 23 of the Afghan children were female and 27 were male. According to the findings obtained through the study, it attracts notice that children’s reply to the question “what do you think is happiness?” was security while Turkish children’s replies were based on games and activities.

Key Words: Happiness, Preschool, Afghanistan, Children

¹ Doç.Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi- Burdur/Türkiye

² Yrd. Doç.Dr. Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kırıkkale/Türkiye

³ Yrd.Doç.Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi- Burdur/Türkiye

⁴ Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni , Çevirmen, Jawzjan /Afganistan

Giriş

Eğitim, toplumların temelini oluşturan, sosyo-kültürel, ekonomik, dini, politik ve ahlaki özelliklerin yeni kuşaklara aktarılmasını sağlayan en önemli sistemdir. Bu sistemin en önemli girdisi olan çocuklar, öncelikle aileleri ve yakın çevreleri tarafından verilen informal eğitimle yaşama hazırlanır, devamında formal eğitim ve toplumsal ilişkilerle gelişerek şekillenirler. Bütün eğitimciler ve psikologlar, çocuğun ilk yaşantılarının, karşılaştığı problemlerin, çevresindeki insanlarla kurduğu ilişkilerin niteliğinin, onun bütün hayatı boyunca davranışlarını, tavırlarını ve tutumunu etkilediğini ve bu nedenle yaşamın ilk 5-6 yılının gelişim ve ruh sağlığı açısından büyük önem taşıdığına hem fikirdirler (Kantarcıoğlu, 1998). Araştırmalar çocukluk döneminde edinilen deneyimlerin (özellikle tehdit ve güven duyguları ile ilgili olan deneyimler), fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim ve işlevsellik yönünden önemli olduğunu göstermektedir (Gerhardt, 2004). Çocukların temel ihtiyaçlarını doğru olarak karşılamayı öğrenmeleri, sağlıklı bir hayat sürmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Baltaş, 2003).

Çocukların yetişkinlerden farklı zihinsel yapıları vardır. Onlar yetişkinlerin minyatürü değildirler. Onların dünyayı görme ve gerçeklere karar vermede kendilerine özgü yolları bulunmaktadır (Charles, 2000). Çocukların kendilerine özgü düşünme yapılarını geliştirmelerinde okul öncesi eğitimin önemi yadsınamaz. İşte bu nedenle aileler çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna göndermeden önce kurumlarla ilgili araştırma yapmaktalar ve öncelikli olarak çocuklarının ihtiyaçlarını gereği gibi karşılayabilecek güvenli ortamları tercih etmektedirler. Moyer (2001) eğitim ortamlarında, mekânın etkili bir şekilde kullanılması gerektiğini, malzemelerin çocuklara düzenli bir şekilde sunulması gerektiğini ve çocukların güvenliği için her türlü önlemin alınmış olması gerektiğini belirtmektedir. Zira çocuğun gelişiminde toplumun ve içinde bulunduğu fiziksel ortamın etkisi önemlidir (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003: 10). Araştırmalar; şefkatli, özenli ve güvenli bir çevrede büyüyen çocukların beyin gelişimlerinin daha sağlıklı olduğunu göstermektedir (Yılmaz, 2013: 291).

Mutlu insanların yaşam olaylarını yorumlama, değerlendirme ve tepkide bulunma biçimleri daha az mutlu olan insanlardan farklıdır (Lyubomirsky, 2001). Yapılan araştırmalar mutlu insanlarda psikolojik rahatsızlıklara daha az rastlandığını göstermektedir (Lu, 1995; Lyubomirsky, King ve Diener, 2005). Sıcak, destekleyici ve güvenli ortamlar bireyde özgüven ve mutluluğu artırırken, psikolojik sorunlara yatkınlığı da azaltmaktadır (Richter, Gilbert ve McEvan, 2009).

Çocuklar iki yaşından itibaren mutluluk, üzümlük, kızgınlık ve korku gibi duygularını tanımaya başlamaktadırlar (Honig ve Brophy, 1996). Okul öncesi dönemdeki

çocukların duyguları tanıyabildiklerini gösteren çalışmalarda dört-beş yaşındaki çocukların mutluluk, üzüntü ve kızgınlığı tanımlayabildikleri, mutluluk ile üzüntüyü, şaşkınlık ile kızgınlığı birbirinden ayırt edebildikleri belirtilmektedir. Mutluluğun çocuklar arasında çok kolay tanındığı, kızgınlık ve üzüntünün mutluluktan sonra en kolay tanımlanan ifadeler olduğu ve bunların ardından da şaşkınlık ve korkunun geldiği belirtilmektedir (Çelik, Tuğrul ve Yalçın, 2002). Misailidi ve Bonoti (2008), 3-6 yaşlarındaki çocuklar üzerinde yapmış oldukları araştırmada; üç yaşından itibaren çocukların, çizimlerde ifade edilmiş olan, özellikle mutluluk, üzüntü ve korku gibi duyguları anlayabildiklerini ve bu duyguları çizimlerdeki yüz ifadelerine de net bir biçimde yansıttıklarını bulmuşlardır. Çocuklar, mutluluğu da kapsayan farklı duyguları anlayabilir ve farklı duyguları aynı anda yaşayabilirler. Duyguları için de yetişkinlerin kullandığı gibi nedensel ifadeler kullanabilirler (Denham, 1998; Whitesell ve Harter, 1989; Holder ve Klassen, 2010).

Özellikle 1980'lerden mutluluk kavramı ve bununla ilişkili (yaşam doyumu, iyimserlik, iş doyumu, işe bağlılık, evlilik doyumu) konularda araştırmalar yaygınlaşmaya başlamıştır (Abdel-Khalek, 2006; Alibaşoğlu, 2010; Argyle ve Lu, 1990; Başer ve Özel 2013; Ekinci, 2006; Çınar, 2008; Karatekin, 2013; Lyubomirsky ve Lepper, 1999; Myers ve Diener, 1995; Özdayı, 1990; Polat, 2006) Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).Yetişkin insanlarda pozitif psikoloji ve pozitif psikoloji kapsamında yer alan mutluluk gibi konular üzerine yapılmış çok sayıda araştırma olmasına rağmen çocuklarda mutluluk üzerine yapılmış araştırmalar yok denecek kadar azdır.

Çocukların mutlu olabilmesi için her şeyden önce can güvenliğinin sağlanmış olması gerekmektedir. Ülkeler arasında ya da ülke içinde yaşanan çatışmalarda ne yazık ki en büyük zararı çocuklar görmektedir. Günümüzde ülkeler arasındaki savaşlar yerini ülke içi etnik çatışmalara bırakmıştır. Önceleri savaşlardaki ölümler ve yaralanmalar savaş meydanlarında olurken 1990'lardan sonra ölenlerin %90'ını sivil halk oluşturmaya başlamıştır. Bu sivil halkın da yarıya yakını çocuklar oluşturmaktadır. Milyonlarca çocuk çatışmaların parçaladığı ailelerde ya da çatışma ortamlarında yaşamak zorunda kalmaktadır (Yurdakök, 2005).

Afganistan çatışmalarının dinmek bilmediği topraklardan biridir. 1980'li yıllarda SSCB tarafından işgal edilmeye çalışılan Afganistan, yürüttüğü gerilla mücadelesi ile bu tehdide karşı koymuştu. SSCB dağıldıktan sonra ülke, aşırı dinci Taliban'ın kontrolüne girmişti. Taliban döneminde de Afganistan'da çok ciddi çatışma ve sivil ölümler yaşanmıştır (Sunal, 2009). 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika'nın, Taliban'ı yönetimden indirme mücadelesi ve devamında yaşanan çatışmalar, intihar eylemleri ve saldırılarda da çok sayıda sivil ve

çocuk ölmüş bir o kadarı da bu olayların etkileri ile iç içe yaşamak durumunda kalmıştır. Otuz yılı aşkındır süren çatışmalar sivil halkın yaşam kalitesini düşürmüş, çocuklar için ise elverişsiz ortamlar oluşmasına sebep olmuştur. Pek çok çocuk bu elverişsiz yaşam koşullarında büyümek zorunda kalmıştır.

Farklı kültürlerde yaşasalar da tüm yetişkinler çocukları için yüksek düzeyde mutluluğu arzulamaktadır (Diener ve Lucas, 2004; Holder, Coleman ve Singh, 2012). Yetişkinler çocuklarının mutluluğunu arzulamakla birlikte çocuklar için hazırladıkları ortamlarla kimi zaman onların mutluluğu önündeki en önemli engel de olabilmektedirler. Mutluluk günlük kullanımda çok sık kullanılan kavram olmakla birlikte tanımı kişiden kişiye ve kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde mutluluk, bütün özelemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, saadet ve bahtiyarlık olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Kişilerin özelemleri birbirinden farklıdır, bu nedenle mutluluk tanım ve nedenlerinin de farklı olması beklenir. Can güvenliğinin olmadığı, savaş ve yoksulluğun kol gezdiği topraklarda yaşayan çocukların mutluluk algısı ile refah ve huzur içinde yaşayan bireylerin mutluluk algısı farklılık gösterecektir. İçinde yaşanan coğrafi bölge, yaşam koşulları, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler bireylerin mutluluk tanımını ve algısını etkileyebilir. Bu nedenle bu çalışmada elverişsiz koşulların hüküm sürdüğü Afganistan'daki okul öncesi dönem çocukları ile Türkiye'deki okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk algısı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır?

1. Türkiye (Burdur) ve Afganistan (Jowzjan) da yaşayan katılımcıların mutluluk kaynaklarının genel dağılımı nasıldır?
2. “Güvenlik- koruma” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?
3. “Beslenme” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?
4. “Tüketim” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?
5. “Oyun” eğlence temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?
6. “Eğitim” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma; Türkiye’de yaşayan okul öncesi dönem çocukları ile Afganistan’da yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının mutluluk algıları ve nelerden mutlu olduklarının incelendiği nitel bir çalışmadır. Nitel bir çalışma olan araştırmada, olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim araştırma deseninin amacı, bireylerin bir olguya ilişkin deneyimlerini, algılarını ve ona yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır. Olgubilim deseniyle, mutlak ve genellenebilir sonuçlara ulaşamayabilir. Ancak ele alınan olgu daha iyi

tanımlanarak olguyu anlamaya yardımcı olacak sonuçlara, örneklere, açıklamalara ulaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu 87'si Türkiye'de yaşayan ve okul öncesi eğitime devam eden, 50'si Afganistan'da yaşayan ve okul öncesi eğitime devam eden olmak üzere toplam 137 okul öncesi dönem çocuğu oluşturmaktadır. Çalışma grubunun Türkiye ayağını oluşturan çocuklar Burdur il merkezinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklardır. Çalışma grubunun Afganistan ayağını oluşturan çocuklar ise Afganistan'ın kuzey batı bölgesinde yer alan Jowzjan il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklardır. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1.

Çalışma grubunun özellikleri

Türkiye (87)			Afganistan (50)		
Yaş	f (Kız-Erkek)	%	f (Kız-Erkek)	%	
4 yaş	13 (7-6)	%15	12 (9-3)	%24	
5 Yaş	37 (17-20)	%42,5	23 (7-16)	%46	
6 Yaş	37 (14-23)	%42,5	15 (7-8)	%30	
Toplam	87 (38-49)		50 (23-27)		
Kardeş sayısı					
Kardeşi yok	42	%48	-	%0	
1 kardeş	25	%29	-	%0	
2 kardeş	14	%16	2	%04	
3 kardeş	6	%07	12	%24	
4 kardeş	-	%0	15	%30	
5 kardeş	-	%0	10	%20	
6 ve daha fazla	-	%0	11	%22	
Ebeveyn mesleği					
	Anne (f)	Baba(f)	Anne (f)	Baba(f)	
Ev hanımı	19	-	22	-	
Öğretmen/ Öğr.Gör	32	27	16	5	
Memur	12	16	4	11	
Doktor/ veteriner	4	6	3	4	
Hemşire	9	-	2	-	
Gazeteci	-	-	2	1	
Esnaf	-	12	1	14	
Avukat/ hakim/savcı	1	5	-	2	
Asker	-	4	-	2	
İşçi	5	8	-	7	
Mühendis	4	1	-	4	
Polis	1	8	-		
Toplam	87	87	50	50	

Çalışma grubunu oluşturan dört yaş çocuklarının her iki grupta (Türkiye- Afganistan) da az olduğu, diğer yaş gruplarında dağılımın dengeli olduğu Tablo 1'de görülmektedir. Bununla birlikte Tablo 1'de dört yaş gurubunda kız sayısının daha fazla, diğer yaş gruplarında

ve toplamda her iki ülkede de erkek çocuk sayısının fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca, çocukların kardeş sayılarına bakıldığında; Türkiye grubunda çocukların yarıya yakınının tek çocuk olduğu (%48), üçten fazla kardeşe sahip hiçbir çocuğun olmadığı görülmektedir. Afganistan grubunda ise tek ve iki kardeşe sahip olan çocuğun olmadığı, çocukların yaklaşık 3/4'ünün (%72) dört ve daha fazla kardeşi olduğu ve altıdan fazla kardeşi olanların oranının %22 olduğu görülmektedir. Bu durum TÜİK istatistikleri ile tutarlıdır. Bu istatistikler Türkiye'de 0-14 yaş grubu nüfusun 1965 yılından beri sürekli olarak azaldığını göstermektedir. 1965 yılında 0-14 yaş grubu, toplam nüfusun % 41,9'unu oluştururken 2013 yılı verilerine göre %24,58'ini oluşturmaktadır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye>). Afganistan'da ise 2011 yılı verilerine göre nüfusun %44,6'sını 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Afganistan>). Çalışma grubunda yer alan çocuklarının ebeveyn mesleklerine baktığımızda; her iki grupta da ebeveyn mesleklerinin benzer olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada “Kişisel Bilgi Formu” ve Görüşme Formu” ile veriler toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu'na çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba mesleği gibi bilgiler kaydedilmiştir. Görüşme formu ise, “sana göre mutluluk nedir?” ve “seni en çok ne mutlu eder?/seni en çok mutlu eden şey nedir?” sorularından oluşmaktadır. Görüşme sorularının uygunluğu için Türkiye'de ve Afganistan'da yaşayan uzmanlardan görüş alınmıştır. Özellikle Afganistan'daki çocuklara ait verilerin toplanmasında yaşanabilecek dil sorunu nedeniyle görüşme formu iki soru ile sınırlı tutulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunda her çocuk ile birebir görüşülerek toplanmıştır. Türkiye'ye ait verilerin toplanmasında; Kişisel Bilgi Formları öğrenci dosyalarındaki bilgiler dikkate alınarak öğretmenleri ile birlikte doldurulmuştur. Görüşme soruları yöneltilmeden önce çocuklarla bir süre oyun içinde sohbet edilerek etkileşim sağlanmış, daha sonra sorular yöneltilmiştir. Her çocuğun verdiği cevaplar görüşme sonrasında kaydedilmiştir.

Afganistan'daki çocuklara ait veriler, çocukların Jowzjan il merkezinde devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan uygulamalarla toplanmıştır. Çalışma grubunun bulunduğu il nispeten çatışmalardan uzak güvenli bir ildir ve bu bölgede beş farklı dil konuşulmaktadır. Günlük kullanımda sınıflarda; Darice, Peştunca, Özbekçe, Türkmençe ve Tacikçe konuşulmaktadır. Bunun sebeplerinden birisi ise Afganistan'da ulus veya toplum

anlayışının olmamasıdır. Afganistan’da yaşayan insanlar kendilerini çoğu zaman Afgan kimliği ile ifade etmezler, kendi etnik grup kimliği (Tacik, Özbek, Türkmen, Hazara, Peştun) ile ifade ederler. Afgan kelimesinin genelde Peştun etnik grubu ifade ettiğini savunurlar (Hajiyarali, 2013, s.53). Çalışma grubundaki çocukların öğretmenlerinden de yardım alınarak çocuğun hangi dilde konuştuğu belirlenmiş, sorular çocuğa konuştuğu ana dilde yöneltilmiş ve alınan cevaplar öncelikle Farsça olarak kaydedilmiştir. Daha sonra görüşme metinleri araştırmacılar ve tercümanlar tarafından oluşturulan bir komisyon incelemesiyle Türkçeye çevrilmiştir. Görüşme formları Türkiye’deki çocuklar için “T1,T2.....T87” şekilde, Afganistan’daki çocuklar için ise “A1, A2, ... A50” şeklinde numaralandırılmıştır. Görüşme formlarındaki ifadeler okunarak en iyi temsil edecek kod belirlenmiştir. İfadeleri okuyarak kodlama aşamasında araştırmacı dışında iki alan uzmanının da kodlama yapması sağlanmıştır. Bir görüşme formu üzerinde yapılan üçlü kodlamada ortak olan kodlar belirlenerek o ifadeyi temsil eden kodlar olarak seçilmişlerdir. Benzer çalışma, kodlardan tema oluşturma aşamasında da yapılmış, böylelikle verilerin analizine ilişkin güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için verilerin toplanması ve analizine ilişkin ayrıntılı açıklamalara yukarıda yer verilmiştir. Nitel araştırmalarda araştırmacının esnek olması, araştırma sürecinde gerekli gördükçe yeni stratejilere başvurması, yeni görüşme soruları eklemesi, elde ettiği bilgileri teyit etmek amacıyla farklı veri toplama yöntemleri seçmesi mümkündür. Araştırmacının araştırma alanına yakınlığı, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, uzun süreli bilgi toplama, elde edilen bulguların teyidi için alana gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması nitel araştırmada geçerliği sağlayan en önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s:91). Nitel olarak yürütülen bu araştırmanın güvenilirliği için; araştırmacının araştırma sürecindeki konumu ayrıntılı olarak açıklanmış, araştırmaya konu olan bireyler, araştırmadaki sosyal ortam, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s:92).

Bulgular ve Tartışma

Bulgular araştırma sorularına göre düzenlenerek tablolar halinde verilmiştir.

1. Türkiye (Burdur) ve Afganistan (Jowzjan) da yaşayan çocukların mutluluk kaynaklarının ana temalara göre dağılımı nasıldır?

Tablo 2.

Mutluluk kaynaklarının ana temalara göre dağılımı

	Türkiye	Afganistan
Güvenlik/Korunma	% 1	%52
Beslenme	%1	%20
Tüketim	%21	%10
Oyun/Eğlence	%67	%8
Eğitim	%10	%10

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Afganistan'daki çocukların mutluluk kaynakları sırasıyla güvenlik (%52), beslenme (%20), tüketim (%10), oyun/eğlence (%8) ve eğitim (%10) temalıdır. Türkiye'deki çocukların mutluluk kaynakları ise sırasıyla oyun/eğlence (%67), tüketim (%21), eğitim (%10), beslenme (%1), güvenlik/koruma (%1) şeklindedir.

Türkiye'deki çocukların mutluluk kaynağının ilk sırasında oyunun yer alması, oyunun çocuğun yaşamındaki önemi düşünüldüğünde oldukça doğal bir sonuç olarak görülmektedir. Fizyolojik ihtiyaçları ve güven ihtiyacı karşılanan çocuklar için oyun temel ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Ancak Afganistan'daki çocuklar için güvenlik-korunma ihtiyacı daha ön planda yer almaktadır. Maslow (1987:1954, 35-39)'da bireylerin temel ihtiyaçlarının başında fizyolojik ihtiyacı ve ikinci sırada ise güvende olma ihtiyacını sıralamaktadır. Ancak Afganistan'da çocukların, savaş ve şiddetle iç içe yaşaması, her gün bir şekilde bombalanma, patlama, öldürülme gibi olayları duymaları ya da görmeleri, onlarda 'güvende olma ihtiyacının' ön plana çıkmasına sebep olmuş olabilir. Çeşitli ülkelerde, savaş ve çatışmalarda yaşanan sivil kayıplarda çocukların oranlarının incelendiği araştırmalarda 2011 yılı için % 61 oranı ile Afganistan ilk sırada yer almıştır (Türkyay, 2014). UNICEF tarafından 2013 yılında yayınlanan raporda da 2012 yılında Afganistan'da çatışmalarda 1752 çocuğun öldüğü ya da yaralandığı belirtilmektedir (UNICEF 2013). Çeşitli çatışmalar nedeniyle çocuk ölümleri ve yaralanmalarının yaşandığı Afganistan'daki çocuklar için güvenlik/ korunma temasının ilk sırada yer almış olması anlaşılır olmaktadır.

2. "Güvenlik- koruma" temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Tablo 3.

Güvenlik/korunma temalı mutluluk kaynakları

Türkiye (87)	f	Afganistan (50)	f
Anneyle olmak	1	Anneyle olmak	13
		Babayla olmak	6
		Sağlam evi olmak	4

	Savaş olmaması	2
	Evin sıcak olması	1
Toplam	1	26

Türkiye’deki çocukların %1’i, Afganistan’daki çocukların ise %52’si, mutluluk kaynaklarını güvenlik ve korunma ile ilişkilendirmişlerdir. Türkiye’deki çocuklar, güvenlik ve korunma ihtiyacını “anne ile olma” şeklinde ifade etmişlerdir. Afganistan’daki çocuklar ise sırasıyla; “anne ile olmak, baba ile olmak, sağlam evi olmak, savaş olmaması ve evin sıcak olması” şeklinde belirtmişlerdir.

Görüşülen çocuklardan örnek ifadeleri:

A.48: “*Evimiz çok sağlam olursa mutlu olurum. Çünkü bomba yıkamaz, bize bir şey olmaz (Kız, 4 Yaşında, 3 kardeş)*

A.22:“*Hiç savaş olmazsa, hiç kimse ölmez (Erkek, 5 yaşında, 6 kardeş)*

Öveç (2012)’in Türkiye’deki çocuklarla ilgili olarak yürüttüğü benzer çalışmada; ‘mutluluk nedir’ sorusuna ‘bilmiyorum’ cevabını veren çocuklara, ‘seni mutlu eden şeyler nelerdir’ sorusu yöneltilmiştir. Bu çocukların % 3’ü insanların birbirine iyi davranması, % 2,4’ü babamın beni sevmesi, % 2,4’ü annemle yatmak, % 2,4’ü sevdiğim birinin gelmesi gibi ifadeler kullanmışlardır. Öveç’in bulguları da Türkiye’de yaşayan çocukların güvenlikle mutluluğu ilişkilendirme durumlarının çok düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Öveç’in çalışması ile bu çalışmanın paralellik gösterdiği söylenebilir

3. “Beslenme” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Tablo 4.

Beslenme temalı mutluluk kaynakları

Türkiye (87)	f	Afganistan (50)	f
Pasta yemek	1	Pazardan çok yiyecek almak	2
		Kurban bayramı	2
		Yemek yemek	2
		Et yemek	1
		Pasta yemek	1
		Çikolata yemek	1
		Ekmek yemek	1
Toplam	1		10

Çalışma grubunda yer alan Türkiye’deki çocukların %1’i, Afganistan’daki çocukların ise %20’si, mutluluk kaynaklarını beslenme ile ilişkilendirmişlerdir. Türkiye’deki çocuklar beslenme ile ilgili mutluluk kaynağını “pasta yemek” şeklinde ifade ederken;

Afganistan'daki çocuklar ise sırasıyla; “pazardan yiyecek almak, kurban bayramı, yemek yemek, et yemek, pasta yemek, çikolata yemek ve ekmek yemek” olarak belirtmişlerdir.

Afganistan'daki çocukların ikinci sırada mutlulukla ilişkilendirdikleri temanın, beslenme olması oldukça dikkat çekicidir. Afganistan'ın sosyo-ekonomik açıdan yetersiz ve uygun olmayan koşullara sahip olduğu bilinmektedir. Ülke koşullarında ailelerin çok büyük kısmı yokluk ve yoksulluk içerisinde yaşamaktadır. Aileler çocuklarına kolaylıkla ‘pasta, çikolata, et’ gibi besin maddelerini sunamamaktadır. UNICEF (2013) tarafından belirtilen bir rapora göre Afganistan'daki okul öncesi dönemi çocuklarının %54'ünde gıda eksikliği bulunmaktadır. Tüm dünyada çocukların özellikle sevdiği besinler arasında sayılabilecek olan çikolata, pasta gibi besinlerin Afganistan'daki çocuklar tarafından mutlulukla ilişkilendirilmeleri şaşırtıcı gelmemektedir.

Afganistan halkı Müslümandır ve İslam inancı gereği her yıl kurban bayramında kurban kesilerek et dağıtımı yapılmaktadır. Yılda bir kez et yiyebilen çocuklar mutluluğu kurban bayramı ile ilişkilendirmektedirler. Özellikle kurban bayramında et yiyebildikleri düşünüldüğünde Afganistan'daki çocuklar için ‘kurban bayramı’ ve “et yemek” ifadelerinin mutluluk kaynağı olarak ifade etmeleri beklentilere uygun bir sonuçtur.

Bu araştırmanın bulguları Türkiye'deki çocukların mutlulukla beslenmeyi ilişkilendirme düzeyinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Türkiye'de ebeveynler doğumu takip eden aylardan itibaren bebeklerini ve çocuklarını aşırı doyurma eğilimindedirler. Zorla yemek yedirilen çocukların oranı oldukça yüksektir. Pek çok evde ‘yemek yedirme savaşları (!)’ yaşanmaktadır. Türkiye'deki çocukların mutluluk kaynağı olarak beslenme unsurunu seçmemiş olmaları bu olumsuz yaşantıları ile ilgili olabilir. Çünkü yemek yemek bir zevk değil eziyettir onlar için ve neredeyse tüm yiyecekler ihtiyaç duyulmadan kendilerine sunulmaktadır. Ünüvar (2011) tarafından okul öncesi eğitim almış üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna isteyerek gidip gitmedikleri ve nedenleri sorulmuştur. “Okul öncesi eğitim kurumuna isteyerek gitmiyordum” diyen üniversite öğrencileri, isteyerek gitmeme nedenini ilk sırada “yemek yemeğe veya uyumaya zorlanma” olarak belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, yıllar sonra çocuklar yetişkin olduklarında bile zorla beslendiklerini hatırlamakta ve bu durumu okula genelleyerek okul ile ilgili olumsuz duygu olarak yansıtmaktadırlar. Öveç (2012)'in yaptığı araştırmada da benzer şekilde çocukların beslenme ile mutluluğu ilişkilendirme oranlarının düşük olduğu görülmüştür.

Görüşülen çocuklardan örnek ifadeler:

A.32: “Kurban bayramında çok mutlu oluyorum. Çünkü çok et yiyoruz. (Kız, 6 yaşında, 8 kardeş)

A.6: “Pazardan annem çok yiyecek alınca çok mutlu oluyorum (Erkek, 6 yaşında, 5 Kardeş)

T.8: “Çikolatalı pasta yemek beni mutlu ediyor (Kız, 5 yaşında, kardeşi yok)

4. “Tüketim” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Tablo 5.

“Tüketim” temalı mutluluk kaynakları

Türkiye (87)	f	Afganistan (50)	f
Hediye alınması	14	Yeni/güzel elbise giymek	2
Oyuncak alınması	4	Paranın çok olması	1
		Arabası olmak	1
		Çok oyuncak olması	1
Toplam	18		5

Çalışma grubunda yer alan Türkiye’deki çocukların %21’i, Afganistan’daki çocukların ise %10’u, mutluluk kaynaklarını tüketim ile ilişkilendirmişlerdir. Türkiye’deki çocuklar tüketimle ilgili mutluluk ifadesi olarak “hediye almak” ve “oyuncak alınması” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Afganistan’daki çocuklar ise sırasıyla; “yeni/güzel elbise giymek”, “paranın çok olması”, “arabası olmak” ve “çok oyuncak olması” şeklinde belirtmişlerdir. Öveç (2012)’in yaptığı araştırmada da çocukların % 2’si mutluluk için “hediye almaktır” ifadesini kullanmışlardır. Kendilerini mutlu eden şeyler sorulduğunda ise, çocukların % 14,3’ü hediye almak; % 2,4’ü annemin/babamın bana oyuncak alması şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum çocukların tüketimle mutluluğu çok yüksek düzeyde olmasa da ilişkilendirdiğini orta koymaktadır.

Amerika’da kar gütmeyen bir derneğin “daha fazla eğlence, daha az malzeme” sloganı ile yaptığı araştırmaya göre; bir çocuk, ortalama olarak yılda 20.000’den fazla ticari mesaja maruz kalmaktadır. Çocukların marka sadakatının iki yaş gibi çok küçük yaşta başladığı görülmüştür (Douglas, 2004). Çocuk yaştan itibaren markaya, tüketime alışarak büyüyen çocuklar yetişkin olduklarında da buna devam etmektedirler.

Fromm’a göre; toplumda, mutluluk kavramı tüketimle ilişkilendirilmektedir. Günümüzdeki insana “sizi mutlu eden şey nedir?” diye bir soru sorulduğunda “arzu ettiğimiz her şeyi alabilmek” cevabı verilmektedir. Her istediğini yapmayı ve satın almayı sağlayacak tüketim, modern bireye popüler bir mutluluk kaynağı sağlamaktadır (Şentürk, 2008). Gelir durumu iyi olan aileler; kendileri ve çocukları için pek çok ihtiyacı, ekonomik güçlerini kullanarak alabilmekte ya da pek çok sorunu çözebilmektedir. Bu aileler çocuklarına çok daha

iyi koşullar sağlayabilmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olan ülkeler, ekonomik güçlerini kullanarak vatandaşlarına daha iyi yaşam koşulları sunabilmektedir. Az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkeler, ekonomik güçlerinin yetersizliği nedeniyle vatandaşlarına daha sınırlı olanaklar sunmaktadırlar. Özellikle savaş ve çatışmaların yaşanması ülke kaynaklarının silah ve savunmaya aktarılmasına sebep olmakta ve halka sunulacak hizmetleri sınırlamaktadır. .

En somut örneklerden biri olan Afganistan’da çalışmanın yapıldığı bölgede elektrikler günün belli saatlerinde evlere verilmektedir. Çocukların evde televizyon izleme durumları, Türkiye’deki çocuklara göre çok zor ve az olmaktadır. Afganistan’daki çocukların mutluluğu tüketim ile ilişkilendirme oranlarının düşük olması, karşı karşıya kaldıkları mesajların sınırlı olmasından da kaynaklanmış olabilir. Ayrıca aileler çok çocuklu ve yoksulluk içinde yaşamaktadırlar. Anne babanın her çocuğuna istediği şeyleri alabilecek maddi gücü zaten bulunmamaktadır. Bu koşullarda, farklı tüketim malzemeleri ile ilgili uyarıcılarla hiç karşılaşmamış olan bir çocuğun bu malzemeleri mutlulukla ilişkilendirmesi beklenemez.

Görüşülen çocuklardan örnek ifadeler:

T.25 : “*Bana hediye aldıklarında mutlu olurum.*” (Kız, 5 yaşında, kardeşi yok)

A.20: “*Mutluluk güzel elbise giymek demektir* (Kız, 4 yaşında, 4 kardeşi var)

A.36: “*Mutluluk arabası olmak demektir. Arabası olanlar mutlu olur.*” (Erkek, 5 yaşında, 4 kardeşi var)

5. “Oyun eğlence” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Tablo 6.

Oyun-eğlence temalı mutluluk kaynakları

Türkiye (87)	f	Afganistan (50)	f
Oyun/oyuncaklarla oynamak	35	Oyun/oyuncaklarla oynamak	3
Parka gitmek	7	Gülmek	1
Arkadaşlarla oynamak	5		
Gezmek	3		
Doğum günü kutlamak	3		
Denize gitmek	2		
Çizgi film izlemek	1		
Bilgisayarla oynamak	1		
Gelin-damat	1		
Toplam	58		4

Çalışma grubunda yer alan Türkiye’deki çocukların % 67’si, Afganistan’daki çocukların ise sadece %8’i, mutluluk kaynaklarını oyun ve eğlence ile ilişkilendirmişlerdir.

Afganistan'daki çocukların oyun ve eğlence temasını oluşturan görüşleri; “oyun oynamak/oyuncaklarla oynamak” ve “gülmek” şeklindedir. Oyun eğlence temasının içerisinde yer alan ifadeler bakıldığında her iki ülkede de ilk sırada “oyun oynamak” ve “oyuncaklarla oynamak” gelmektedir. Türkiye'deki çocukların verdikleri cevaplarda oyun eğlence teması içerisinde yer alan diğer ifadeler ise; “parka gitmek”, “arkadaşlarla oynamak”, “gezmek”, “doğum günü kutlamak”, “denize gitmek”, “çizgi film izlemek”, “bilgisayarla oynamak”, ve “gelin-damat” şeklindedir.

Öveç (2012)'in yaptığı araştırmada mutluluk nedir sorusuna çocukların % 2'si oyun oynamaktır, paylaşmaktır cevabını vermişlerdir. Bununla birlikte kendilerini mutlu eden şeyler sorulduğunda ise; % 26,2'si oyun oynamak, % 16,7'si gezmeye gitmek, % 11,9'u hayvanlar, arkadaşlarıyla oynamak, kartopu oynamak/kardan adam yapmak, % 9,5'i televizyon izlemek, % 7,1'i parka/lunaparka gitmek, % 4,8'i bisiklete binmek, doğum gününün olması, bilgisayar oynamak, % 2,4'ü ata binmek, % 2,4'ü tatile gitmek, % 2,4'ü fotoğraf çekmek ve % 2,4'ü yüzmek şeklinde ifade etmişlerdir. Öveç'in bulguları ile bu araştırmadan Türkiye'de yaşayan çocuklarla ilgili olarak elde edilen bulguların birbirini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Görüşülen çocuklardan örnek ifadeler:

T. 45: “Mutluluk oyuncaklarla oynamak demektir.” (Kız, 5 yaşında, 1 kardeşi var)

T.64: “Parka gidince mutlu oluruz (Erkek, 5 yaşında, kardeşi yok)

A.21: “Oyuncaklarla oynayan çocuk olursa o mutlu olur.” (Kız, 5 yaşında, 3 kardeşi var)

A.46: “Gülmek mutluluk demektir.” (Kız, 6 yaşında, 3 kardeşi var)

6. “Eğitim” temasına yönelik mutluluk kaynakları nelerdir?

Tablo 7.

Eğitim temalı mutluluk kaynakları

Türkiye (87)	f	Afganistan (50)	f
Resim yapmak	5	Defter- kalem almak	2
Okula gitmek	3	Okumuş insan olmak	1
Etkinlik yapmak	1	Doktor olmak	1
		Aya gitmek	1
Toplam	9		5

Çalışma grubunda yer alan gerek Türkiye'deki ve gerekse Afganistan'daki çocukların %10'u mutluluk kaynaklarını, eğitim teması ile ilişkilendirmişlerdir. Türkiye'de yaşayan çocuklar eğitim teması içerisinde; resim yapmak, okula gitmek ve etkinlik yapmak ifadelerini

kullanmışlardır. Afganistan’da yaşayan çocuklar ise eğitim teması içerisinde; defter-kalem almak, okumuş insan olmak, doktor olmak ve aya gitmek ifadelerini kullanmışlardır.

Görüşülen çocuklardan örnek ifadeler:

T.52: “*Resim yapınca çok mutlu oluyorum*”(*Erkek, 5 yaşında, 1 kardeşi var*)

A.11:“*Mutluluk kalem defter almaktır. Babam bana kalem defter aldığımda ben çok mutlu oldum* (*Erkek, 5 yaşında, 3 kardeşi var*)

Öveç (2012)’in yaptığı araştırmada ise kendilerini mutlu eden şeyleri sıraladıklarında çocukların; % 4,8’i resim/boyama yapmak, % 2,4’ü okula gitmek, % 2,4’ü kitap okumak olarak belirtmişlerdir. Bu araştırmadan elde edilen sonucun Öveç’in çalışması ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde genel olarak Türkiye’deki okul öncesi dönem çocukları ile Afganistan’daki okul öncesi dönem çocuklarının mutluluğu farklı kavramlarla ilişkilendirdiği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Mutluluk, özellikle çocukluk döneminde yararlı etkileri olan bir duygu olarak kabul edilir. Ancak mutluluğun sebep olabileceği, bilgiyi işlemeyi tetikleyip harekete geçirdiği bazı özel durumlar da bulunmaktadır. Yetişkinler de çocuklarının mutluluk duygularını en üst düzeye çıkarmak için ellerinden geleni yaparlar. Bu durum eğitim sisteminde de geçerlidir. Geleneksel anlayışta mutlu çocukların en iyi öğrenenler olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Mutlu olan yetişkinlerin ve çocukların üzgün bireylere göre yaratıcılık ve esneklik gerektiren çalışmalarda daha iyi performans gösterdikleri bulunmuştur (Schnall, Jaswal ve Rowe, 2008). Yapılan bir çalışmada, 6-7 yaşındaki çocuklardan mutlu bir hikaye dinleyenlerin, üzgün ya da nötr bir hikaye dinleyenlere göre daha esnek düşünebildikleri sonucuna varılmış. Yapılan araştırmalar, yaratıcılık veya esneklik gerekli olduğunda çocuklarda pozitif bir ruh halinin faydalı etkilere sahip olduğunu göstermiştir (Schnall, Jaswal ve Rowe, 2008). Schnall, Jaswal ve Rowe (2008), yaptıkları çalışma sonucunda olumlu ruh halinin çocuk için daha yararlı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Savaş bir ülkenin ekonomik sistemini ve temel hizmetlerini derinden etkilemektedir. Sonuçta geçim olanakları sınırlanan halk yoksulluğa sürüklenmektedir. Yoksulluk en çok çocukları etkilemektedir (Konuk Şener ve Ocakçı, 2014). Sosyal eşitsizliklerin yol açtığı yoksullaşma, çocukların yaşamlarını sürdürmelerinde büyük bir risk olarak görülmektedir. Araştırmalar, ailenin refah düzeyi yükseldikçe çocukların yaşam kalitesinin arttığını göstermektedir. Refahın artması çocukların beslenmesine, eğitimine ve sağlığına olumlu olarak yansımaktadır (Ercan, 2011: 88).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, “sana göre mutluluk nedir” sorusunda Afganistan’daki çocukların çoğunlukla güvenlik ihtiyacını belirten cevaplar verdikleri, Türkiye’deki çocukların ise oyun ve etkinlik temelli cevaplar verdikleri dikkat çekmektedir. Park ve Peterson (2006), alan yazını inceleme sonucunda, yapılan araştırmaların çoğunlukla çocukların mutluluk hakkındaki inançları üzerine olduğunu, ancak çocuklar tarafından deneyimlenen gerçek mutluluk konusu üzerine çok az çalışma olduğunu belirtmişlerdir. Park ve Peterson (2006) yaptıkları araştırmada, çocukların mutluluğu ile sosyal sınıf (sosyo-ekonomik) arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Sosyal sınıf açısından düşük düzeyde olan ailelerin çocuklarının mutluluk oranının diğer düzeylere göre düşük olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın çalışma grubunun Afganistan ayağında yer alan çocukların, Türkiye’de yaşayan çocuklar ile kıyaslandığında düşük sosyo-ekonomik koşullarda, yeterince güvenli olmayan, elverişsiz ortamlarda büyüyen çocuklar olduğu açıktır. Ülkenin koşulları ve çocukların yetiştikleri çevre onların mutluluk kaynaklarını farklılaştırmaktadır.

Maslow’un tanımladığı ihtiyaçlar hiyerarşisinin etkilerini bu araştırmada da görmek mümkündür. Çocuklar için, piramidin alt basamaklarındaki ihtiyaçlar yeterli düzeyde karşılanmadığında üst basamaklardaki ihtiyaçlar fazlaca gündeme gelmemektedir. Çatışmaların yaşandığı topraklarda ölüm, yaralanma veya bir yakını kaybetme korkusu ile büyüyen çocuklar için güvenlik en temel ihtiyaç konumuna gelmiş ve güvenlik-korunmaya ilişkin durumlar mutluluğun en önemli belirleyicileri olmuştur. Beslenme temasına yönelik ifadeler de ikinci sırada yer almıştır. Türkiye’de büyüyen çocuklar için temel fizyolojik ve güvenlik-korunma gibi temel ihtiyaçları yeterince karşılandığından mutluluk kaynaklarında ilk sırayı oyun ve eğlence teması almıştır. Bu durum, çocukların içinde buldukları koşulların mutluluk algısını ve kaynaklarını belirlediği şeklinde yorumlanabilir.

Çocukların yetişkinler gibi düşünmedikleri ve farklı düşünme biçimine sahip oldukları bilinmektedir. Bu bakış açısıyla çocukların farklı kavramlara ilişkin algılarını ortaya çıkaracak daha fazla araştırma yapılması önerilebilir. Ayrıca farklı ülke ve kültürlerden çocuklarla araştırma yapılarak karşılaştırma olanağı sağlanabileceği gibi, Türkiye’de farklı sosyo-ekonomik düzeye ve farklı alt kültürlere sahip bölgelere de benzer araştırmalar yapılarak karşılaştırma olanağı sağlanabilir. Çocukların bilişsel ve sosyal gelişimi açısından faydalı olacağından çocuklarla çalışan eğitimcilere ve uzmanlara, çocukların kavramlara ilişkin algılarını ortaya koyabilecekleri etkinlikler düzenlemeleri önerilebilir.

References

Abdel-Khalek, A. M. (2006). Measuring happiness with a single-item scale. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 34(2), 139-150

- Alibaşoğlu, H. (2010). İnfertilitede emosyonel semptomlar, evlilik uyumu cinsel işlev bağlamında cinsiyet farklılıkları. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları hastanesi. Tıpta Uzmanlık tezi.
- Argyle, M. & Lu, L. (1990). Happiness and social skills. *Personality and Individual Differences*. 11(12), 255–1261. [doi:10.1016/0191-8869\(90\)90152-H](https://doi.org/10.1016/0191-8869(90)90152-H)
- Baltaş, Z. (2003). *Temel ihtiyaçların karşılanmasında ailenin rolü: ana-baba okulu*. 10. Basım. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Başer, M.U. ve Özel, A. (2013) İlköğretim okulu müdürlerinin iş doyum düzeyleri. *E-International Journal of Educational Research*, 4(1).47-62
- Charles, C. M. (2000). *Öğretmenler için Piaget ilkeleri*. (Çeviren: Gülten Ülgen.) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çelik, E., Tuğrul, B. ve Yalçın, S.S. (2002). Dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadeyle kendilerini, anne-babalarını ve öğretmenlerini algılaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22, 29-39.
- Çınar, L. (2008), *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır
- Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children*. New York: The Guilford Press.
- Diener, M. L., & Lucas, R.E. (2004). Adults' desires for children's emotions across 48 countries: Association with individual and national characteristics. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35, 525–547.
- Douglas, A. (2004). *The mother of all parenting books*. USA: John Wiley & Sons Inc.
- Ekinci, Y. (2006). *İlköğretim okulu yöneticilerinin sosyal beceri düzeylerine göre öğretmenlerin iş doyum ve iş stresinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep
- Ercan, R. (2011). Modern çocukluk paradigması. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*. 3(2), 85-98.

- Gerhardt, S. (2004). *Why love matters. how affection shapes a baby's brain*. London: Bruner-Routledge.
- Hajiyarali F. (2011). “*Afganistan’ın etnik yapısı ve kimlik sorunu*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Holder, M.D., & Klassen, A.(2010). Temperament and happiness in children. *J Happiness Study*. 11, 419–439.
- Holder, M.D., Coleman, B., & Singh, K. (2012). Temperament and happiness in children in India. *J Happiness Study*,13, 261–274.
- Honig, A. S. & Brophy, H. E. (1996). *Talking with your baby: family as the first school*. Syracuse: Syracuse University Pres.
- Kantarcıoğlu, S. (1998). *Anaokulunda eğitim*. Öğretmen kitapları dizisi. MEB yayınları. İstanbul.
- Konuk Şener, D. ve Ocağcı, A.F. (2014). Yoksulluğun çocuk sağlığı üzerine çok boyutlu etkileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 13(1), 57-68.
- Lu, L. (1995). The relationship between subjective well-being and psychosocial variables in Taiwan. *The Journal of Social Psychology*. (135), 351–357.
- Lyubomirsky, S. (2001). Why are some people happier than others? The role of cognitive and motivational processes in well-being. *American Psychologist*. (56), 239–249.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*. (131), 803–855.
- Lyubomirsky, S & Lepper, H.S. (1999). A measure of subjective happiness: preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*. February. (46), 137-155.
- Maslow, A.H. (1987). *Motivation and personality*. (Third Edition.) New York: Harper & Row Publishers. 1954: 1970. (Erişim Tarihi: 11.11.2014). [http://s-f-walker.org.uk/pubsebooks/pdfs/Motivation and Personality-Maslow.pdf](http://s-f-walker.org.uk/pubsebooks/pdfs/Motivation%20and%20Personality-Maslow.pdf)
- Misailidi, P. & Bonoti, F. (2008). Emotion in children's art do young children understand the emotions expressed in other children's drawings? *Journal of Early Childhood Research*. June. (6 / 2), 189-200. doi: 10.1177/1476718X08088677
- Moyer, J. (2001). The child-centered kindergarten: a position paper: Association for childhood education international. *Childhood Education*. Spring, 77(3), 61-166.
- Myers, D. G. & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*. January. (6/1), 10-19.

- Öveç, Ö. (2012). *Okul öncesi eğitim alan 6 yaş çocuklarının bazı duyguları (sevgi, korku, mutluluk, üzüntü) resmetmelerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Özdayı, N. (1990). Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatmini ve iş stresinin karşılaştırmalı analizi. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul.
- Park, N. & Peterson, C. (2006). Character strengths and happiness among young children: content analysis of parental descriptions. *Journal of Happiness Studies, Springer*, 7:323–341. DOI 10.1007/s10902-005-3648-6.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Richter, A., Gilbert, P. & McEwan, K. (2009). Development of an early memories of warmth and safeness scale and its relationship to psychopathology. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, (82), 171-184.
- Seligman, M. E. P. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*. Jan. (55/1), 5-14. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Schnall, S., Jaswal, V.K. & Rowe, C. (2008). A hidden cost of happiness in children. *Developmental Science*, 11:5, F25–F30. DOI: 10.1111/j.1467-7687.2008.00709.x
- Sunal, O. (2009). Çatışmalar ve Çocuklarımız. *Çalışma Ortamı* .106. Eylül – Ekim
- Şentürk, Ü. (2008). *Modern kontrol: tüketim*. C.Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 32(2), 221-239.
- Türkay, M. (2014). *Günümüz savaşçısının özellikleri ve halen savaşan bölgeler*. (Çocuklar ve Savaş içinde) Ed. B. Tokuç. HASUDER yayımları: Ankara.
- UNICEF (2013). The State of The World's Children 2013.
- Ünüvar, P. (2011). Pre-school education experiences and the school attendance. *International Journal of Academic Research*. Vol(3)4. 421-423
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2013). *Erken çocukluk eğitiminde yaklaşımlar ve programlar* (2. Baskı). Fulya Temel (Ed.), *Head Start Programı* içinde (s. 287-324). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Yurdakök, M. (2005). Dünyada ve ülkemizde çocuk sağlığı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. (48) 203-205

Whitesell, N. R., & Harter, S. (1989). Children's reports of conflict between simultaneous opposite-valence emotions. *Child Development*. (60), 673–682.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5564c907da3792.00979278 (Erişim Tarihi: 14.11.2014)

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_demografisi/sitesinden (Erişim Tarihi: 14.11.2014)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Afganistan> (Erişim Tarihi: 14.11.2014)

Extended Abstract

Aim and Scope

Children begin to recognize emotional states such as happiness, sadness, anger and fear starting from two years old. In studies demonstrating that children in preschool education period can recognize emotions, it is stated that four-five year old children are able to define happiness, sadness and anger and that they can distinguish between happiness and sadness, astonishment and anger. Following September 11 attacks, many civilians and children died in American attacks on Taliban and consequent conflicts, suicide bombings and attacks, many more had to experience effects of these events. Conflicts ongoing for more than 30 years have reduced civilian population's quality of life and led to the formation of unfavorable environment for children. Many children are forced to grow in this unfavorable living conditions. All adults whether they live in different cultures aspire to a high level of happiness for their children.

Perception of happiness by children who live in places where there is the absence of security, war and poverty will differ from those living at peace. Individuals' perception and definition of happiness may be affected from the geographical location, living conditions, socio-economic and socio-cultural characteristics in which individuals live. Therefore, in this study, happiness perception by preschool period children in Afghanistan where adverse conditions prevail and by preschool period children in Turkey. As a tool of data collection, a question sheet containing demographical information about children was used. The children were asked the questions such as "what do you think is happiness?" and "what makes you happiest?" Each child was interviewed separately and their responds were written on these sheets. The children's responds were analysed by the researchers and put into suitable codes and presented under specific themes

Method

The study group consisted of 137 children, 87 of whom were Turkish and 50 of whom were Afghan. Among the Turkish children, 13 were of the age group of 4, 37 were of the age group of 5 and 37 were of the age group of 6. Among the Afghan children, 12 were of the age group of 4, 2 were of the age group of 5 and 15 were of the age group of 6. As to the gender differences, 35 of the Turkish children were female and 45 were male while 23 of the Afghan children were female and 27 were male.

In this study, data were collected by "Personal Information Form" and "Interview Form". In the Personal Information Form, information such as age, gender, number of siblings, parents' occupations of children were saved. The interview form consists of questions such as "What is happiness to you?" and "what makes you most happy?/What is the thing that makes you most happy?" . As for the appropriateness of interview questions, expert opinions from Turkey and Afghanistan were acquired. Especially, because of the language problem that may be experienced in collection of children in Afghanistan, interview form was limited to two questions. Research data were collected by interviewing one-to-one with each child in preschool education institution by the researchers. In the collection of data from Turkey; Personal Information Forms were filled with teachers taking into account the information in students' file. Before posing interview questions, interaction was ensured by chatting with children for a while and then questions were provided. Answers given by each child were recorded after the interview.

By receiving support from teachers of children in the study group, language of the child was determined and questions were posed to the child in his/her native language, and received answers were recorded in Persian. Later on, interview texts were translated into Turkish by a commission analysis established with researchers and translators. Interview forms were numbered as "T1, T2, ...T87" for children in Turkey and as "A1, A2, ... A50" in Afghanistan. By reading the expressions in the interview forms, best presenting code is determined. Two field experts also conduct coding during the coding phase by reading expressions. In the triple coding conducted on the interview form, common codes are determined and they are selected as expressions representing that code. A similar study was conducted during the phase of establishing a pattern from codes, therefore, reliability in data analysis was provided.

Findings

According to data obtained from the research, source of happiness for children in Afghanistan is themed as security (52%), food (20%), consuming (10%), gaming/entertainment (8%) and education (10%). Source of happiness for children in Turkey

is themed as game/entertainment (67%), consumer (21%), education (10%), nutrition (1%), safety/protection (1%) respectively. 1% of children in Turkey and 52% of children in Afghanistan associated their happiness sources as security and protection. Children in Turkey expressed their need for security and protection as "being with the mother". The children in Afghanistan, respectively expressed this need as "being with mother, with the father, having a solid house, the absence of war and a warm house". 1% of children from Turkey and 52% of children from Afghanistan included in the study group associated their happiness sources as nutrition sources. While children in Turkey expressed their source of happiness related to nutrition with "eating cake"; children in Afghanistan specified respectively as "buying food from market, the festival of sacrifices, eating meal, eating meat, eating chocolate and eating bread".

Discussion and Conclusion

Happiness, especially during childhood a feeling that is considered beneficial effects. According to findings this study, Afghan children's happiness resources mainly security and protection themed. Impoverishment caused by social inequality, It is seen as a major risk in maintaining children's lives. Research shows that higher family welfare increased children's quality of life. Analyzing children's replies to the question what makes them happiest, it was found out that Turkish children became happiest through activities/actions while Afghan children became happy when they consumed or bought something. According to Fromm, the concept of happiness is associated with consumption in society. Today, when a person is asked "what makes you happy," the reply is "to be able to buy or obtain whatever one wants." "Consumption that allows one to be able to do and buy whatever one desire provides a popular source of happiness for modern individual

War deeply affects a country's economic system and basic services. Eventually, limited income opportunities drag people into poverty. Poverty affects mostly children (Konuk, Şener and Ocağcı, 2014). Impoverishment caused by social inequality is seen as a major risk in maintaining their children's lives. Researches show that quality of life for children increases as the level of welfare increases. Increase in welfare is reflected on children's nutrition, education and health positively. Happiness, in particular, is considered to be a feeling that has the beneficial effects in childhood. However, there may be special cases in which happiness causes and which triggers and activates information processing. Adults, also, do their best to maximize the level of happiness of their children. Such is also the case for the educational system. In the tradition understanding, there is a thought that the happiest children are the best learners. It has been revealed that happy adolescents and children tend to

show better performance in studies requiring innovativeness and flexibility compared to sad individuals.

It is known that children do not think as adults and they have different way of thinking. With such point of view, it is suggested that more studies can be conducted that may reveal children's perception regarding different concepts. In addition, it is also possible to conduct comparison among children in different countries and cultures, similar studies may be conducted among different socio-economic levels and different sub-cultures in Turkey to ensure comparison of such findings. Since it will be beneficial in terms of children's cognitive and social development, we can suggest activities to educators and experts working with children by which they can reveal children's perceptions regarding certain concepts.